

УДК: 352:338.2

*О. П. Дяченко,
к. е. н., доцент кафедри обліку і оподаткування,
Одеський державний аграрний університет*

ОСНОВНІ НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНИХ МЕХАНІЗМІВ ФУНКЦІОНУВАННЯ МІСЦЕВИХ АНТИКОРУПЦІЙНИХ ОРГАНІВ В УКРАЇНІ

*О. P. Diachenko,
Ph. D. in Economics, associate professor of department of accounting and taxation,
Odessa State Agrarian University*

BASIC DIRECTIONS OF IMPROVEMENT OF STATE MECHANISMS OF FUNCTIONING OF LOCAL ANTICORRUPTION ORGANS ARE IN UKRAINE

Досвід країн із низьким рівнем тіньової економіки показує, що діяльність спеціалізованих служб по боротьбі з корупцією та тіньовою економікою на місцевому рівні є ефективною, отже заснування такої організації за зразком британського Бюро по боротьбі з шахрайством, яке б стало органом контролю за тіньовими потоками на місцевому рівні, було б ефективним і для України. Тому, запропоновано на місцевому рівні при місцевих радах депутатів створити відокремлений структурний підрозділ з контролю за тіньовим сектором економіки.

Experience of countries shows with the low level of shadow economy, that activity of the specialized services on a fight against a corruption and shadow economy at local level is effective, consequently foundation of such organization according to sample of Britannic Bureau on a fight against a swindle which would become a control organ after shadow streams at local level, would be effective for Ukraine. Therefore, it is suggested at local level at local advices of deputies to create the separated structural subdivision from control after.

Ключові слова: *тіньова економіка, корупція, тіньові потоки, структурний підрозділ, місцеві ради.*

Keywords: *shadow economy, corruption, shadow streams, structural subdivision, local advices.*

Постановка проблеми. Значне поширення тіньової економіки в останні 20-30 років поряд з макроекономічною розбалансованістю та обмеженістю ресурсів визнані Всесвітнім економічним форумом (ВЕФ) основними глобальними ризиками майбутнього десятиріччя. Процеси глобалізації фінансових систем, розповсюдження застосування міжнародних банківських мереж, електронних торговельних систем та мереж здійснення операцій з нерухомим майном, за умов слабкої координації діяльності країн щодо детінізації світових торговельних та фінансових потоків, створюють умови для використання фінансових інструментів і маніпулювання інструментами трансфертного ціноутворення з метою оптимізації оподаткування та відмивання грошей.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Боротьба з тіньовою економікою, зокрема, корупцією вивчаються багатьма світовими та вітчизняними організаціями та вченими, що вказує на значущість проблем в даній царині. Основні шляхи державної політики протидії розвитку тіньової економіки в Україні

розглядаються в працях нижче зазначених науковців, зокрема: Гришової І.Ю., Наумова О.Б., Прохоренко О.Я., Шабатури Т.С., Галицького О.М., Гнатєвої Т.М., Воротіна В.Є., Стоянової-Коваль С.С., Митяй О.В. та інших [1-10].

В дослідженнях науковців доволі суттєво розкрито основні напрями державної політики протидії розвитку тіньової економіки, але потребує необхідності систематизувати наведені думки вчених, запропонувати універсальні та актуальні на сьогоднішній день пропозиції стосовно детінізації економічної системи України, зокрема на місцевому рівні.

Формулювання цілей статті. Метою статті є визначення та обґрунтування основних напрямів створення органу контролю за тіньовими потоками на місцевому рівні при місцевих радах депутатів, який функціонуватиме як відокремлений структурний підрозділ з контролю за тіньовим сектором економіки

Результати досліджень. Тіньова економіка в Україні є найбільш значущою проблемою в розвитку конкурентоспроможності країни, підвищення соціальних стандартів життя населення та інтеграції в європейське співтовариство. Вона показує активність криміналізації економічних процесів, значної корумпованості чиновників всіх рівнів державної влади та низької правової і податкової культури юридичних та фізичних осіб. Зростання масштабів тіньової економіки разом з макроекономічною розбалансованістю та обмеженістю природних ресурсів вважається одним з основних глобальних ризиків існуючого десятиріччя.

Поширення тіньової економіки веде до різкого зниження ефективності державної політики, погіршення, а подекуди — й неможливості регулювання економіки ринковими методами, із застосуванням інструментів грошово-кредитної та податкової політики. Це зумовлює необхідність запровадження органами виконавчої влади адміністративних інструментів регулювання, що, у свою чергу, створює підґрунтя для поширення корупції, а також гальмує формування в Україні сучасної ринкової економіки, перешкоджає просування до членства у міжнародних організаціях [1, с. 114-115].

Вивчаючи досвід зарубіжних країн в боротьбі з корупцією, можна зазначити, що в більшості країн існують по декілька організацій, які забезпечують мінімізацію розвитку тіньової економіки. Так, зокрема, в Австрії спільні зусилля, що застосують представники митної служби, податкові адміністрації, Контрольного відомства з нелегальної зайнятості закордонної робочої сили (KIAB), Управління боротьби з кіберкриміналітетом тощо координується Федеральним міністерством фінансів Австрії. В Бельгії створено Центральне управління по боротьбі з корупцією, яке є підрозділом Федеральної поліції та знаходиться під керівництвом Генерального комісара судової поліції та підвітне йому. Для боротьби з тіньовою економікою та корупцією урядом Німеччини було створено ряд організацій, зокрема, Федеральна фінансова поліція, Відділ боротьби з організованою злочинністю та корупцією, Департамент внутрішніх розслідувань [2, с. 148-150].

Вивчивши досвід зарубіжних країн та механізм функціонування уже створених антикорупційних органів в Україні, нами запропоновано на місцевому рівні при місцевих радах депутатів створити відокремлений структурний підрозділ з контролю за тіньовим сектором економіки. Він включатиме до свого складу депутатів місцевих рад і матиме державне фінансування. Відокремлений структурний підрозділ буде сприяти вирішенню проблем тінізації економіки в Україні. На відміну від сучасної організації контролю і протидії тінізації економіки на місцевому рівні, це дасть змогу не лише зосередити всі важелі державного управління в одній структурі, але й сприятиме кращій координації заходів детінізації.

До штату відокремленого структурного підрозділу пропонується включити спеціалістів різних галузей: економіки, юриспруденції, інформатики, фінансової міліції. З огляду на те, що у певних структур вже є досвід боротьби з тінізацією економічних відносин, доцільно залучити фахівців з Національного банку України, Державної фіскальної служби України, Державної фінансової інспекції України та Державного казначейства України. Для виїзних перевірок пропонується організовувати мобільні групи, склад яких повинен формуватись в залежності від особливостей кожного конкретного випадку. З метою економії бюджетних коштів запропоновано спеціальний структурний підрозділ заснувати саме при місцевих радах депутатів. Для координації діяльності структурного підрозділу також пропонується залучити в якості експертів незалежних науковців.

Представники структурного підрозділу мають тісно співпрацювати з громадськими організаціями, що здійснюють протидію тінізації економіки та, за необхідності, підтримувати їх і надавати необхідну для їх діяльності інформацію. Така співпраця сприятиме прозорості діяльності державних структур, підвищенню рівня довіри у населення, а також допоможе охопити більш широке коло чинників і параметрів, що впливають на збільшення рівня тіньової економіки та корумпованості суспільства, а також створенню цілісної системи контролю за тіньовим сектором економіки. Функціональну модель діяльності відокремленого структурного підрозділу з контролю за тіньовим сектором економіки зображено на рис. 1.

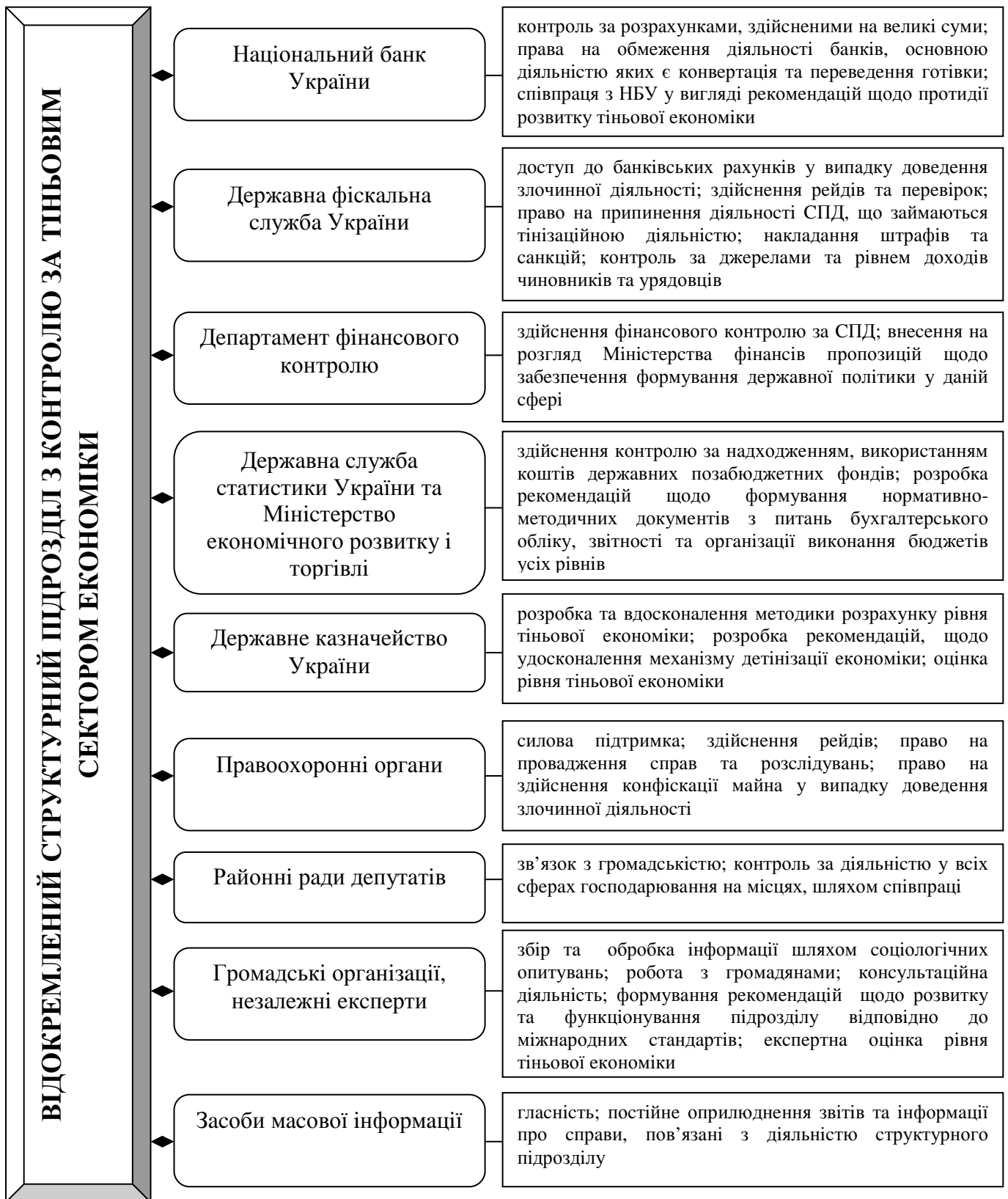

Рис. 1. Функціональна модель діяльності відокремленого структурного підрозділу з контролю за тіншовим сектором економіки

**Джерело: запропоновано автором*

До такого структурного підрозділу повинні потрапляти всі справи, що стосуються тінзації чи корупції. Її основною функцією повинен бути збір інформації про тінзаційні та корупційні діяння на місцевому рівні, їх розслідування за потреби та передача інформації до Департаменту фінансового контролю чи до Комітету по боротьбі з тіншовими потоками і корупцією, в залежності від результатів розслідування. Структурний підрозділ повинен розглядати такі справи та провадити за ними розслідування на місцевому рівні.

На відокремлений структурний підрозділ необхідно покласти відповідальність за розробку норм, нормативів та стандартів щодо діяльності, яка може бути пов'язаною із розвитком тіньового сектору. Також відокремлений структурний підрозділ повинен здійснювати роз'яснювальну та консультативну роботу серед населення [3, с. 43].

Для держслужбовців необхідно розробити систему норм та приписів, що регламентують їх діяльність, а також інструкції щодо поведінки в різних ситуаціях для чіткого розмежування незаконної діяльності. Також необхідно здійснювати тренінги з періодичністю один раз на рік щодо уникнення нелегальної діяльності.

Ще одним напрямом діяльності відокремленого структурного підрозділу повинна бути перевірка державних службовців, а також політиків на місцевому рівні перед зайняттям ними посади на наявність порушень в сфері тінізації чи корупції, глибока перевірка джерел їх доходів. Цей орган повинен також здійснювати періодичну перевірку державних службовців з метою виявлення недобросовісних працівників та здійснювати контроль за подальшою діяльністю осіб, що раніше обіймали керівні посади і можуть володіти стратегічно важливою інформацією чи такою, що може бути класифікована як державна таємниця та у випадку розголошення може завдати шкоди національним інтересам. Цей орган повинен розробляти норми та приписи щодо правил поведінки державних службовців як тих, що працюють всередині країни, так і тих, що знаходяться у відрядженні за кордоном.

Також при новоствореному підрозділі повинні існувати центри та гарячі лінії, куди б могли звертатись громадяни та повідомляти про відомі їм факти корупції чи тінізації. Такі центри та лінії повинні ґрунтуватись на принципі анонімності та надійності. Це означає, що особи, які повідомляють про скоєний злочин чи діяння, повинні зберігати анонімність та не нести відповідальності перед законодавством [6, с. 44].

Вся інформація, що надходить від громадян, повинна бути, перш за все, перевіреною на надійність та достовірність. Лише у випадку доведення її правдивості співробітники можуть починати розслідування.

Також новостворений підрозділ повинен нести відповідальність за розробку та впровадження ефективної системи оцінки обсягів тіньових потоків на місцевому рівні. На нього також покладається розробка та удосконалення механізму детінізації економіки, результати якої подаватимуться в якості пропозицій до Департаменту фінансового контролю та Комітету по боротьбі з тіньовими потоками і корупцією.

Висновки. Запропонований механізм регулювання процесу протидії розвитку тіньової економіки в Україні на місцевому рівні відрізняється від чинного врахуванням додаткових параметрів, що впливають на тінізацію економіки, врахуванням закордонного досвіду та поступовою його імплементацією з приведенням національної системи боротьби з тіньовим сектором у відповідність до міжнародних стандартів, що особливо важливо в умовах євроінтеграції. Удосконалений механізм регулювання процесу протидії розвитку тіньової економіки в Україні на місцевому рівні може бути застосований державними структурами як в умовах економічної стабільності, так і кризових явищ в Україні.

Література.

1. Дяченко О.П. Запобігання поширенню сучасних тенденцій розвитку тіньової економіки з позиції ефективного державного управління / О.П. Дяченко // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України . – 2017. - № 5. – С. 114-120
2. Дяченко О.П. Зарубіжний досвід щодо державних механізмів детінізації економіки країн Європейського Союзу / О.П. Дяченко // Держава та регіони. – 2017. – № 3. – С. 145-153
3. Гришова І.Ю. Корупційні ризики та зарубіжна методологія їх оцінки в системі економічної безпеки / І.Ю. Гришова., О.О.Красноруцький // Проблеми і перспективи економіки та управління : науковий журнал / Черніг. нац. технол. ун-т. – Чернігів : Черніг. нац. технол. ун-т, 2015. – № 4 (4). – С.40-46.
4. Наумов О.Б. Інституційні детермінанти й стратегічні напрями економічного розвитку національного господарства / І.Б. Жилієв, О.Б. Наумов, Л.М.Наумова// Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. 2016. - № 5. – С.89-95.
5. Gryshova, I.; Strielkowski, W.; Kalyugina, S. (2017). Modern Technologies in Public Administration Management: A Comparison of Estonia, India and United Kingdom. *Administratie si Management Public*, (28), 174-185
6. Gryshova, I. Ju. The implementation of the principles of consumerism in the strategy of the development of business / I. Ju. Gryshova, P. V. Voronzhak, T. L. Shestakovska // Науковий вісник Полісся. – 2017. - № 2 (10). Ч. 1. – С. 41-48
7. Митяй О.В. Науково-методологічні критерії формування механізму досягнення економічної безпеки підприємствами [Електронний ресурс] / О.В. Митяй, О.А. Хлистул // Глобальні та національні проблеми економіки. –Випуск №2. Грудень 2014 р. – Миколаїв. – С. 630-633. Режим доступу до журн.: <http://global-national.in.ua/archive/2-2014/128.pdf>
8. Гришова І. Ю. Дієвість механізмів державного управління в сфері протидії тіньовій економіці в Україні / І. Ю. Гришова, О. П. Дяченко // Право та державне управління. – 2016. - №3. – С. 183-189
9. Shabatura T. Financial mechanism of economic security company / T. Shabatura, I. Grishova, A. Galitsky, S. Stoyanova- Koval, V. Zamlynsky, M. Shcherbata, T. Butenko // The collection includes material

reports 3rd International Scientific and Practical Conference "Science and Society" held SCIEURO in London 20-21 March 2013. – p. 160-180.

10. Кравчук А.О. Тіньові аспекти економіки України в податковому секторі/ А.О. Кравчук // Український журнал прикладної економіки. Тернопільський національний економічний університет. 2016. Том 1. - № 3.- С. 79-86

References.

1 Diachenko, O.P. (2017), " Prevention of extension of modern trends in the development of the nongovernmental economy from the position of effective public administration ", Naukovi zapysky Instytutu zakonodavstva Verkhovnoi Rady Ukrainy, vol. 5, pp. 114—120.

2 Diachenko, O.P. (2017), "External experience on the state mechanisms of deatinization of the economy of the countries of the European Union", Derzhava ta rehiony, vol. 3, pp. 145—153.

3 Hryshova, I.Yu. and Krasnoruts'kyj, O.O. (2015), "Corruption risks and foreign methodology of their assessment in the system of economic security", Problemy i perspektyvy ekonomiky ta upravlinnia : naukovyj zhurnal, vol. 4 (4), pp. 40—46.

4 Zhyliaiev, I.B. Naumov, O.B. and Naumova, L.M. (2016), "Institutional determinants and strategic directions of economic development of the national economy", Naukovi zapysky Instytutu zakonodavstva Verkhovnoi Rady Ukrainy, vol. 5, pp. 89—95.

5 Gryshova, I. Strielkowski, W. and Kalyugina, S. (2017), "Modern Technologies in Public Administration Management: A Comparison of Estonia", India and United Kingdom. Administratie si Management Public, vol. (28), pp. 174—185.

6 Gryshova, I. Ju. Voronzhak, P. V. and Shestakovska, T. L. (2017), "The implementation of the principles of consumerism in the strategy of the development of business", Naukovyj visnyk Polissia, vol. 2 (10), pp. 41-48

7 Myt'aj, O.V. and Khlystun, O.V. (2014) "Scientific and methodological criteria for forming a mechanism for achieving economic security by enterprises", Hlobal'ni ta natsional'ni problemy ekonomiky, vol. 2, pp. 630-633

8 Gryshova, I. Ju. and Diachenko, O.P. (2016) "Activity of mechanisms of public administration in the field detention of economic in Ukraine", Pravo ta derzhavne upravlinnia, vol. 3, pp. 183-189

9 Shabatura, T. Grishova, I. Galitsky, A. Stoyanova- Koval, S. Zamlynsky, V. Shcherbata, M. and Butenko, T. (2013) "Financial mechanism of economic security company", 3rd International Scientific and Practical Conference "Science and Society", held SCIEURO, London, pp. 160-180.

10 Kravchuk, A.O. (2016) "Shadow aspects of Ukraine's economy in the tax sector", Ukrains'kyj zhurnal prykladnoi ekonomiky, vol. 3, pp. 79-86

Стаття надійшла до редакції 13.01.2018 р.